

UOT 811.

Mülayim Bağirova
Mehriban Abdullayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
mulayimbagirova@gmail.com
mehriabdullayeva65@gmail.com

İNGİLİS DİLİNDƏ ZAMAN ANLAYIŞI İDİOMATİK İFADƏLƏRDƏ

Açar sözlər: *idomatik ifadələr, semantika, frazeologiya, zaman anlayışı*

Key words: *idiomatic expressions, semantics, phraseology, concept of time*

Ключевые слова: *идиоматические выражения, семантика, фразеология, концепция времени*

Hər bir dildə elə ifadələr və birləşmələr vardır ki, onları hərfi mənada başa düşmək, anlamaq, sözbəsöz tərcümə etmək düzgün deyil. Hətta bu birləşmələrdəki sözlərin hər birinin mənası və birləşmənin aid olduğu qrammatik konstruksiya tam aydın olsa belə, yenə də belə vahidlərin hərfən verdiyi məna oxucu üçün anlaşılmaz və qərribə olur. Belə birləşmələrin, ifadələrin, atalar sözlərinin tərkibindəki sözlərə rəğmən onların hərfbəhərf tərcüməsinə edilən cəhd düzgün nəticə və heç bir səmərə verə bilməz. Bu cür ifadələr və söz birləşmələri idiomlar adlanır. İdiom yunanca “idioma” sözündən olub, dildəki elə ifadələrə deyilir ki, söz birləşməsi quruluşuna malik olsun, komponentlərinin leksik mənasından asılı olmayaraq, söz birləşməsini təşkil edən sözlərin hamısı birlikdə bir məna ifadə etsin, quruluşca və mənacə parçalanmasın. İdiomlarda xalqın məişəti, mədəniyyəti, əmək fəaliyyəti ilə bağlı dünyagörüşləri, təsəvvürləri, zəngin tarixi və həyat təcrübəsi əks olunur. İdiomların düzgün, yerində və bacarıqla istifadəsi nitqə, dilə təkrar olunmaz özünəməxsusluq və xüsusi ifadəlilik verir.

“Ümumiyyətlə, bir dildə idiomların çoxluğu o dili yaradan xalqın qədimliyinə, məişətinin zənginliyinə və xüsusən də dilin əlvanlığına ən yaxşı dəlildir” [1, s.8].

İngilis dilində yazılmış nəzəri ədəbiyyatlara əsaslanaraq Sahilə Mustafayeva idiomlar haqqında qənaətini belə ifadə edir: “Məlum olduğu kimi, frazeoloji birləşmələr və idiomlar öz quruluş və semantikasına görə sabit söz birləşmələrinin mürəkkəb sözlərə daha yaxın olan ən maraqlı, ədəbi dildə və şifahi nitqdə işlənən bir qrupunu təşkil edir. Həmin birləşmələri diqqətlə araşdırdıqda onların sabit söz birləşmələrinin digər qruplarına oxşar olduqlarını müşahidə edə bilərik. Amma bu oxşarlıqlara baxmayaraq, onların özü-

nəməxsus xüsusiyyətləri vardır. İngilis dilində yazılmış nəzəri ədəbiyyata əsasən dilçilər idiomları iki qrupa ayırmağı üstün tuturlar: birləşmə idiomları və cümlə təşkil edən idiomlar.” [2, s. 7].

Dilçilik aləminə nəzəri bir ekskurs edəndə burada söz birləşmələrinə, frazeologiyaya və onun bir qolu olan idiomlara həsr olunmuş çoxlu tədqiqat əsərlərinin, kitabların, lüğətlərə rast gəlirik. Belə bir xəzinədə Azərbaycan dilçilərinin də öz payı var.

Dilçi alimlərdən Ə.Hacıyeva “İngilis və Azərbaycan dillərində somatik frazeologizmlərin struktur-semantik xüsusiyyətləri” adlı tədqiqat əsərində ingilis və Azərbaycan dillərində somatik frazeologizmləri müqayisəli şəkildə öyrənib, müxtəlif sistemli dillərin frazeoloji sisteminin zənginləşməsində böyük rolunu somatik frazeologizmlərin struktur və qrammatik xüsusiyyətlərini, onların işlənmə dairəsinə görə təsnifini, hər iki dildə somatik frazeologizmlərin semantik və funksional cəhətlərini tədqiq etmişdir [3].

Bu sahədə xüsusi əhəmiyyətə malik mənbə kimi N.Vəliyevanın tərtib etdiyi iki cildli “Azərbaycanca – ingiliscə-rusca frazeoloji lüğət”ini qeyd etmək istərdik. 90 000-dən artıq frazeoloji vahidlərin işlənmə hallarının məcmusundan ibarət, müxtəlif sistemli dillərin materialları əsasında hazırlanmış bu lüğət dilçiliyin frazeologiyaya sahəsi ilə maraqlananlar üçün bir töhfədir [4].

2015-ci ildə G.Yusifova filologiya üzrə fəlsəfə doktorluğu üzrə müvafiq dissertasiyasında idiomların tədqiqi tarixinə və idiomların linqvistik tədqiqatına istiqamətlənmiş səmərəli müddəalar irəli sürmüşdür [5].

Tofiq Quliyevin dilçilikdə idiomatikliyin öyrənilməsi məsələsi, ingilis və Azərbaycan dillərinin idiomatik birləşmələrinin struktur-qrammatik və semantik xüsusiyyətləri və idiomların transformasiyası problemlərinin tədqiqinə həsr etdiyi “Müxtəlif sistemli dillərdə idiomatik birləşmələr” adlı monoqrafiyası qeyd etdiyimiz silsilədən ən müasiri hesab oluna bilər [6].

Əsasən müvafiq ali məktəb tələbələri üçün nəzərdə tutulmuş ingilis dilli, 228 səhifəlik “English Phraseology” dərslərinin müxtəlif bəhsləri də yuxarıda qeyd olunan məqamlarla bağlı praktik və nəzəri mənbə kimi qeyd oluna bilər [7].

Beləliklə söz birləşmələrinə, idiomlara aid xeyli sayda tədqiqat əsərlərinə ümumi nəzər saldıqdan sonra əsas məqsədimiz olan ingilis dilində zamanla bağlı idiomları semantik cəhətdən tədqiq etmək istərdik. Bu məqsədlə ingilisdilli müxtəlif orijinal ədəbiyyat nümunələrindən ardıcıl istifadə etməyi nəzərdə tuturuq.

Zaman mənalı idiomatik ifadələrin semantikasına dərinləndirən nəzər yetirdikdə zaman anlayışının özünün də müxtəlif mərhələlərə ayrıldığı aydın olur və insan hərəkətinin baş verdiyi zamanın müxtəlif növlərini bu idioma-

tik ifadələrin semantikasında müşahidə etmək olar. Buna görə də, belə ifadələrin semantikasını müəyyənləşdirməyə səbəb olan çətinliyin aradan qaldırılması üçün, yəni “time” sözü ilə bağlı idiomların semantikasını açmaq üçün bu idiomların müxtəlif situasiya və kontekstlərdə, çeşidli birləşmələrin tərkibində insan fəaliyyətinin ifadəsi kimi təhlilə cəlb etmək kifayətdir. Çünki “time” sözünün mənası onun hər hansı bir şəraitdə, situasiyada işlənməyindən asılı olduğu kimi, bu sözlə bağlı idiomların mənalari da onların kontekstdə işlənmələri ilə şərtlənir. Beləliklə, zamanın aşağıdakı mərhələləri ilə bağlı olan idiomların mətnədə, situasiyada, kontekstdə ifadə etdikləri mənalari aydınlaşdırıb onları aşağıdakı məna qruplarına ayırmaq olar:

1. Zaman mənalı idiomatik ifadələr.

“Time” sözü ilə yaranan bu idiomlar fəlsəfi zamanın dildə inikası olan qrammatik zamanın əsas mərhələlərini əks etdirir. Məsələn:

1) Keçmiş zamanı əks etdirən idiomlar:

Before one’s time – kiminsə doğulduğu gündən əvvəl

Once upon a time – vaxtilə, bir zamanlar

Do you remember a French master with a squeaky voice? Or perhaps he was before your time? – Sən o, xırıltılı səslili fransız dili müəllimini tanıyırsan? Ya da, ola bilərmiki, o, sən orada təhsil almazdan əvvəl dərs deyib?

2) İndiki zaman mənalı idiomlar:

No time like present – İndi ən yaxşı vaxtdır, bu anı əldən buraxma.

My children have been asking for you. Come and see them now. There is no time like present. (W.S.Maugham, “The Making of a Saint”) – Uşaqlarım səni soruşurlar. Onlara baş çək. İndi ən yaxşı vaxtdır.

3) Gələcək zaman mənalı idiomlar:

It will last one’s time – Bu, mənə ömrümün sonuna kimi bəsdir.

The house is old but it will last my time. – Ev köhnədir, amma mənə ömrümün sonuna kimi bəs edər.

2. Müddət, vaxt, anlayışlı idiomatik ifadələr:

Müddət anlayışlı idiomatik ifadələr iş, hal və hərəkətin keçmişdən indiyə, indidən isə gələcəkdə baş vermə, davam etmə müddətini bildirir. Belə idiomatik ifadələr də öz növbəsində zamanın nə qədər davam etmə müddətinə əsasən aşağıdakı qruplara bölünür:

1) Qısa müddət mənalı idiomatik ifadələr. Belə ifadələr qısa zamanda baş verən insan fəaliyyətinin ölçüsüdür. Məsələn:

Against time – çox tez, qısa müddətə

I had to work against time to get the thing finished (B.Show “Ellen Terry and Bernard Show. “A Correspondence”) – Mən qısa müddətə bu pyesi qurtarmalı oldum.

For a time – müvəqqəti, bir müddət

For the time being – hələlik, müəyyən vaxtadək

2) Uzun müddət mənalı idiomatik ifadələr. Bu ifadələr fəaliyyətin uzun müddətə, yaxud həmişə görülməsini göstərir. Məsələn:

At all times – həmişə

For all the time – həmişəlik, ömürlük

All the time – həmişə, hər vaxt

First, last and all the time – başlanğıcdan, əvvəldən axıradək, bütün vaxt

3) Təkrar zaman mənalı idiomatik ifadələr. Bu idiomlar hərəkətin davam etdiyini, müəyyən dövrdə təkrarən prosesdə olduğunu bildirən zamandır. Məsələn:

At times – hərdənbir, vaxtaşırı

From time to time – hərdənbir, arasına, fasilələrlə

Between times – arada, hərdənbir, bəzən

I cannot but ask myself why El Greco? Who could draw so beautifully when he wanted to, should... at times have drawn so carelessly. (W.S. Maugham “Don Fernando”) – İstədiyi vaxt gözəl şəkil çəkən El Qreqonun indi nə üçün belə ehtiyatsız şəkil çəkdiyi sualını özümə verməyə bilmirəm.

4) Birdəfəlik zaman mənalı idiomatik ifadələr. Belə idiomatik ifadələr insan fəaliyyətinin bir anını əks etdirir. Məsələn:

At a time – dərhal, birdən, eyni vaxtda

In no time – bir anda, ani olaraq, dərhal

In less than no time – bir anda, ani olaraq, dərhal

Michael went up the stairs two at a time (J.Galsworthy “The Silver Spoon”) – Maykl pillələri iki-iki qalxdı.

Why don't you dance? It's easy. You could learn in no time. (Th.Dreiser, “The Genius”) – Nə üçün rəqs etmirsən? Asandır. Sən bir anda onu öyrənərsən.

5) Qeyri-müəyyən zaman bildirən idiomatik ifadələr. Bu ifadələr hərəkətin qeyri-müəyyən vaxtda, dəqiq olmayan zamanda baş verdiyini bildirir. Məsələn:

At odd times – iş arası, boş vaxtda

At one time – bir vaxt, bir zaman

One time or another – nə vaxtsa, gec-tez

Some time (or other) – nə vaxtsa, gec-tez

I'll tell you everything some time! –Mən sizə hər şeyi nə vaxtsa danışaram!

6) Dəqiq zaman bildirən idiomatik ifadələr. Bu idiomlar dəqiq zamanı əks etdirir. Məsələn:

In good time – dəqiq, lazımı vaxtda, öz vaxtında

In the nick of time – elə vaxtında, son anda

It is about time – vaxtdır, münasib vaxtdır

It is high time – lap vaxtdır, çoxdan vaxtdır

“We must turn out early in the morning”, said Edward at last. “It’s really about time we went to bed.” (W.S.Maugham, “Complete Short Stories”) – Sabah tezdən durmalıyıq – nəhayət Edvard dedi. – Yatmaq vaxtdır.

3. Məqsəd bildirən idiomlar. Belə idiomatik ifadələr insan fəaliyyətinin məqsədinin göstərilməsinə xidmət edir. Məsələn:

Play for time – vaxt udmağa çalışmaq, vaxtı uzatmağa çalışmaq

Take one’s time (over smth) – tələsməmək, gözləmək

Stall for time – vaxt udmağa çalışmaq, vaxtı uzatmağa çalışmaq

Sell time – “vaxtı satmaq”, radio və televizorda pul ilə çıxış etmək imkanı vermək

Spar for time – vaxt udmaq üçün mübahisə etmək, dalaşmaq

To the big advertiser the broadcasting stations came with an offer to “sell time” (Daily Express) – Genişyayımlı radiostansiyalar böyük reklam agentliklərinə müəyyən məbləğə efir vaxtı təklif etdilər.

They agreed to spar for time – to do anything for time. – Onlar qərara gəldilər ki, indi əsas vaxt udmaqdır – mübahisə etmək, savaşımaq, ancaq vaxt udmaq.

4. Şərait mənalı idiomatik ifadələr. Bu mənalı idiomatik ifadələr insanın fəaliyyətinin hansı şəraitdə cərəyan etdiyini, baş verdiyini əks etdirir. Məsələn:

At no time – heç vaxt, heç bir halda

Hard times – ağır zamanlar, ağır çağlar

Knock smb. out of time – kimisə sıradan çıxarmaq

... a ride of eleven miles in the hour may just mean knocking a man out of time – Bir saata on bir mil velosipeddə getmək hər bir adamı sıradan çıxara bilər.

5. Vəziyyət mənalı idiomatik ifadələr – “time” sözü ilə bağlı olan bu idiomatik ifadələr insanın müəyyən bir vəziyyəti, psixoloji anı ilə bağlıdır. Məsələn:

The time is out of joint – vaxt arasında əlaqə itdi, zaman arasında rəbitə itdi.

“To Constance particularly, as Amy had given notice and as Cyril was “remis,” it seemed really that the time was out of joint and life unworthy living.” (A.Bennet “The Old Wives’ Tale”)... – Eminin xəbərdarlıq etdiyinə görə, Sirilin “başsoyuq” olduğuna görə, Konstansa xüsusilə elə gəlirdi ki, zamanın rəbitəsi itib və həyatda yaşamağa dəyməz.

Behind the times – zamanla ayaqlaşmayan, həyatdan geri qalan,

“You know that dreadful woman who comes down with Basil Blake?” “That terrible peroxide blonde?” miss Hartnell was slightly behind the times (A.Christie “The Body in the Library”). – Siz Basil Bleyklə aşağı gələn o zəhlətökən qadını tanıyırsan? O dəhşətli sarışını? Xanım Hatnel bir az zəmanədən geri qalmışdı.

Have no time to spare – kiməsə vaxt ayırmaq iqtidarında olmamaq, başqası üçün vaxtı olmamaq.

“It would be a loss of time” – he thought of her and his desire to have her – “and I can’t afford the time. I haven’t time to spare, in fact” (J.London. “Marten Eden”). – Bu, vaxt itirmək olardı. – O, qızı və onunla olmaq arzusunu xatırladı. – Mənim vaxtım yoxdur. Həqiqətən də mənim kiməsə sərf etməyə vaxtım yoxdur.

Have a good time – vaxtını yaxşı, səmərəli keçirtmək.

But all the while he was exchanging secret, unobserved smiles with Mrs. Hand, who he realized at once had married Hand for his money, and was bent... to have a good time anyhow (Th. Dreiser “The Titan”). – O, söhbəti məxfi saxladı. Amma bütün bu müddəti o, xanım Həndlə gizli-gizli baxışırdı və dərhal başa düşdü ki, qadın ərinə puluna görə ərə gedib və hər halda vaxtını yaxşı keçirir.

Have the time of one’s life – həyatdan zövq almaq; ömrünün ən yaxşı çağını yaşamaq.

When Bert came home three months later his side of the story was spilled... and he’d had the time of his life, including breakfast on a tray in the morning. (A. Sillitoe. “Key to the Door”) – Üç ay keçəndən sonra Bert evə gələndə, onun əhvalatının üstü açılmışdı ... və səhər çağı qarşısında məcməyidə səhər yeməyi vaxtı ömrünün ən yaxşı çağlarını yaşayırdı.

Beat smb’s time – kiminsə dostunu, nişanlısını əlindən almaq,

After about a year we came to a parting of the ways. What made so mad was that once again another woman beat my time (E.S. Gardner “Some woman Don’t Wait”) – Təxminən bir il sonra biz ayrıldıq. Məni bu dəfə əsəbiləşdirən, onu mənim əlindən hansısa bir qadının alması oldu.

Give smb. a hard time – narahat etmək, qanını qaraltmaq, cana gətirmək.

Jane gave her mother a hard time on the bus by fighting with her sister and screaming – Ceyn avtobusda qışqırmaq və bacısı ilə dalaşmaqla anasını cana gətirdi.

Give smb. The time – kiminsə dalınca sürünmək, kimləsə gəzmək, kimləsə oturub-durmaq.

I was personally acquainted with at least two girls he gave the time to. That’s the truth. (J. Salinger “The Catcher in the Rye”) – Şəxsən mən onun gəzdiyi ən azı iki qızla tanış idim. Bu həqiqətdir.

Give smb. the time of day – 1. Salamlaşmaq; 2. vaxt keçirmək, boş-boş danışmaq.

He knows me. I've passed the time of day with him on the street. (M. Dickens "The Angel in the Corner") – O, məni tanıyır. Küçədə görüşəndə biz salamlışıq.

Live on borrowed time – ömrünün sonu olmaq, məhvə məhkum olmaq,
I knew I was lost the minute you entered my house. From then on I lived on borrowed time. (S. Heym "Hostages") – Siz mənim evimə daxil olanda mən ömrümün sonu olduğunu anladım.

Make a time over smth. – həyacanlanmaq, nəyə görə səs-küy salmaq,
She didn't weep at the parting or make any time over it – Ayrılıanda o, nə ağladı, nə də həyacanlandı.

Serve one's time – xidməti müddətini çəkib qurtarmaq,
Having served his full time in India... he was free to come home and stay with a good pension. (W. Thackeray "Vanity Fair") – Hindistanda tam xidməti müddətini başa vurub, evə gəlmək və yaxşı təqaüd almaq üçün azad olundu.

She is near her time – O, tezliklə doğacaq.

Keep abreast of times – həyatdan, zamandan geri qalmamaq, zamanla, dövrlə ayaqlaşmaq.

Keep up with the times – həyatdan, zamandan geri qalmamaq, zamanla, dövrlə ayaqlaşmaq.

March with the times – həyatdan, zamandan geri qalmamaq, zamanla, dövrlə ayaqlaşmaq.

Move with the times – həyatdan, zamandan geri qalmamaq, zamanla, dövrlə ayaqlaşmaq.

"The trouble with you, my dear fellow "Henry replied, "is that you won't march with the times" (P.H. Johnson "Catherine Carter"). – Mənim əzizim, sizin bədbəxtliyiniz odur ki, siz zamanla ayaqlaşmırsınız.

The time is right – The time is right to invest in a house because real estate prices are low now. – İndi evə pul xərcləmək üçün münasib vaxtdır, çünki, evlərin qiyməti aşağı düşüb.

6. Fərsət, məqam mənalı idiomatik ifadələr: Bu idiomlar insan fəaliyyətinin müəyyən bir məqamda olan prosesini və yaxud hər hansı bir fərsəti əks etdirir. Məsələn:

Bide one's time – münasib an, məqam gözləmək,

Harrold did not always spill the beans at once; he would bide his time and adopt a sphinx like air – Həröld heç vaxt təzə xəbərləri dərhal deməzdi. O, özünə sirli bir ifadə verərdi və münasib məqam gözləyərdi.

Fill in the time – vaxt doldurmaq,

Though Getliffe was good at filling in one's time, though I marked down every case in London that was not sheer routine, still there were days, stretches of days, when all I could do was read as though I were still a student and, instead of gazing from my garret over the roofs, look out instead over the Temple gardens (C.Snow. "Time of Hope"). – Baxmayaraq Qetlif vaxt doldurmaq üçün yaxşı idi, baxmayaraq ki, mən Londonda əsl qayda olmayan hər bir halı qeyd etmişdim, hələ də elə günlər var idi ki, sanki mən tələbə idim və çardağımdan yollara, məbədin bağlarına baxmaq əvəzinə, ancaq oxuyurdum.

Time and tide wait for no man – vaxt gözləmir.

Take time (or opportunity) by the forelock – vaxtı boş keçirməmək, münasib vaxtdan istifadə etmək.

Lose time – vaxt itirmək.

No time was lost in giving effect to the resolutions by the Kalgoolie meeting. (K.Prichard "The Roaring Nineties"). – Kalqurli toplantısının qətnamələrini həyata keçirmək üçün vaxt itirilmədi.

Gain time – vaxt udmaq, vaxta qənaət etmək, vaxt qazanmaq,

She raised her hand and adjusted the ruffle of lace at her neck, turning her head a little as she did so. And quite spontaneously the thought flashed across my mind: She is gaining time! (A.Christie "The Mysterious Affair at Styles"). – O, əlini qaldırdı və boynundakı krujevanın büzməsini düzəltdi, bunu edərkən başını bir az çevirdi. Və tamamilə kortəbii olaraq mənim ağılıma belə bir fikir gəldi: O, vaxt qazanır!

Redeem the time – boş yerə vaxt keçirməmək.

At home he held aloof from the multifarious organizations which have sprung into being at the summons of the hierarchy to redeem the times. – Evdə o, boş yerə vaxt itirməmək üçün kilsə hakimiyyətinin çağırışı ilə ortaya atılmış rəngarəng təşkilatlardan uzaq qaçırırdı.

Save time – vaxtı boş-boşuna keçirməmək.

He merely asked for and took it personally to save time (Th. Dreiser "The Financier"). – O, sadəcə olaraq xahiş etdi və vaxta qənaət etmək üçün şəxsən özü onu götürdü.

Kill time – vaxt öldürmək.

To kill time before the train left, we went to a movie... (W.Foster "Pages from a Worker's Life"). – Qatar yola düşməmişdən əvvəl vaxtı öldürmək üçün biz kinoya getdik.

Waste time – məqsədsiz, elə-belə vaxt itirmək.

Several evenings later Martin again visited him, this time alone. Nor did she waste time in coming to the point, upbraiding him sorrowfully for what he had done, (J.London "Marten Eden"). – Bir neçə axşam keçəndən

sonra Martin yenidən ona baş çəkdi, bu dəfə tək. Qız da kədərlə onu etdiklərinə görə danlayaraq mətləbə gəlməkdə vaxt itirmədi.

7. Möhlət anlayışlı idiomatik ifadələr:

All in good time – Hər şey öz zamanında,

“You’ll know some day, dear. All in good time;” and, to divert interrogations, the issue of which could not be avoided, Mamma considered it no sin to lie whitely, and speciously to maintain inviolate the pride and dignity of the family. (A.Cronin. “Hatter’s Castle.”) – Əzizim, sən nə vaxtsa biləcəksən. Hər şey öz zamanında. Sorğu-sualdan, qaçıla bilinməyən mübahisəli məsələ üçün Ana hesab edir ki, ailənin qürur və ləyaqətini saxlamaq üçün ağ və saxta yalan danışmaq günah deyil.

The time is ripe – vaxt çatanda, vaxt yetişəndə,

The prime minister will hold elections when the time is ripe – Vaxt çatanda baş nazir seçkiləri keçirəcək.

Time flies – vaxt uçuş, “Why, I am fifty.” “Doesn’t time fly?” cried Betty... (J.B.Priestley “Let the People Sing”) – Mənim artıq əlli yaşım var. “Vaxt nə tez keçir!” – Bəti dedi.

Time hangs heavily on one’s hands – vaxt çox yavaş-yavaş keçir:

He was not allowed to read or write or smoke, but just had to walk about, and the time hang heavily on his hands (S.Maugham “Of Human Bondage”). – Ona oxumağa, yazmağa, siqaret çəkməyə icazə verilmirdi, ancaq gəzə bilərdi, vaxt isə onun üçün çox yavaş-yavaş keçirdi.

Təqdim olunan semantik qruplaşmalara və göstərilən nümunələrə əsasən yekun olaraq belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, ingilis dilində digər frazeoloji vahidlər kimi zamanla bağlı idiomların semantik bütövlüyə malik olmaları, eləcə də onların strukturunun parçalanmasının qeyri-mümkünlüyü bu dil vahidlərinin dildə hazır şəkildə yaranmalarına imkan verir və bu da onların ən xarakterik xüsusiyyətləridir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Vahabzadə, B. “Dərin qatlara işıq”, – Bakı, – 1986. – 317 səh.
2. Mustafayeva, S. Respublika. “Dəyərli vəsait”, – 2013, 21 fevral, 7 səh. <http://www.anl.az/down/meqale/respublika/2013/fevral/295462.htm>
3. Hacıyeva, Ə. “İngilis və Azərbaycan dillərində somatik frazeologizmlərin struktur-semantik xüsusiyyətləri” – Bakı-Nurlan – 2004, – 347 səh.
4. Vəliyeva, N. “Azərbaycanca-ingiliscə-rusca frazeoloji lüğət”, – Bakı, “Elm” nəşriyyatı, – 2006, – 189 səh.
5. Yusifova, G. “İngilis dili idiomlarının sintaktik, semantik və koqnitiv xüsusiyyətləri”, avtoreferat. – Bakı, – 25 səh.

6. Quliyev, T. "Müxtəlif sistemli dillərdə idiomatik birləşmələr", monoqrafiya – Bakı: Mütərcim, – 2016, – 168 səh.
7. Hacıyeva, A., Jafarov, A. "English Phraseology", – Bakı, – 2009, – 228 p.

Mulayim Baghirova
Mehriban Abdullayeva

Summary

The concept of time in idiomatic expressions of the English language

Idioms are expressions that may not always have a literal meaning, but are usually understood by people in the culture they are used. There are a lot of common idioms about "time" in English. This article deals with the semantic analysis and study of phraseological units formed by the word "time" in the English language. Since the meaning of the word "time" depends on its use in any situation, the meanings of the idioms associated with this word depend on their usage in the context. In order to draw more comprehensive results, examples of idioms relating to various periods of time are used to study the characteristics of these phraseological units. These examples are then split into several classifications for more extensive conclusions.

For each classification, several idioms have been selected as examples for a more visual study.

Мулайим Багирова
Мехрибан Абдуллаева

Резюме

Концепт времени в идиоматических выражениях английского языка

Идиомы – это выражения, которые не всегда имеют буквальный смысл, но обычно понятны людям той культуры, в которой они используются. В английском языке существует множество выражений со словом "time".

В данной статье рассматриваются семантический анализ и исследование фразеологизмов, образованных словом "время" в английском языке. Поскольку значение слова "время" зависит от его употребления в любой ситуации, смысл идиом, связанных с этим словом зависит от их употребления в контексте. Так же анализируются характерные для этих фразеологических единиц черты на примере идиом, относящиеся к разным этапам времени, которые разделены на несколько видов классификаций для более обширных выводов. Для каждой классификации подобрано несколько идиом в качестве примеров для более наглядного изучения.

Rəyüci: f.f.d., dos. S.Tağıyeva
Redaksiyaya daxil olma: 22.01.2022
Təkrar işlənməyə göndərilmə: 16.02.2022
Çapa qəbul olunma: 10.03.2022